

Lastensuojelun perhehoidon toimintaohje

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen
lastensuojelun perhehoidon
yksikkö Pihlaja

Voimassa 14.4.2025 alkaen
Julkaisija: Perhehoitoyksikkö Pihlaja

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
2	Lastensuojelun perhehoito	5
2.1	Perhehoidon lainsäädäntö	5
2.2	Perhehoidon tarkoitus ja tavoite	6
2.3	Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen lastensuojelun perhehoitoyksikkö Pihlajan organisaatio.....	6
2.4	Perhehoitoyksikkö Pihlajan tehtävät ja työnjako Pihlajan sisällä	6
2.5	Lastensuojelun perhehoidon muodot Pihlajan alueella.....	7
2.5.1	Pitkäaikainen perhehoito	8
2.5.2	Jälkihuollon sijoitus	8
2.5.3	Vastaanottoperhehoito ja päivystävä vastaanottoperhehoito.....	8
2.5.4	Perhe perheessä -sijoitukset	9
3	Hoidettavien määrä ja perhehoitajan hyväksymisen edellytykset.....	9
3.1	Hoidettavien määrä	9
3.2	Muut edellytykset	10
3.3	Perhehoitaja.....	11
4	Perhehoitajien valmennus ja koulutus.....	12
4.1	PRIDE-valmennus	13
4.2	Läheisverkoston valmennus ja arviointi	13
4.3	Sijaishoitajavalmennus	14
4.4	Perheselvitys.....	14
4.5	Muut valmennukset.....	14
5	Perhehoidon prosessi	14
5.1	Perhehoitopaikan hakeminen ja välitys	14
5.1.1	Pitkäaikaisen perhehoidon hakeminen ja välitys	14
5.1.2	Vastaanottoperhehoidon hakeminen ja välitys.....	15
5.1.3	Päivystävään vastaanottoperhehoitoon sijoittaminen	15
5.1.4	Perhe perheessä -sijoituksen hakeminen ja välitys	15
5.2	Tutustuminen.....	16
6	Perhehoitoa määrittävät sopimukset, suunnitelmat ja valvonta	16
6.1	Asiakassuunnitelma.....	16
6.2	Toimeksiantosopimus	16
6.2.1	Toimeksiantosopimuksen sisältö (Perhehoitolaki 10 §)	17
6.2.2	Irtisanominen ja purkaminen.....	18
6.3	Perhehoidon valvonta	18

6.4	Perhehoitajarekisteri	19
7	Perhehoitajien velvollisuudet	19
7.1	Vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus	19
7.2	Ilmoittamisvelvollisuus	19
7.3	Yhteistyö ja yhteydenpitovelvollisuus	20
7.4	Raportointivelvollisuus	20
7.5	Velvollisuus ottaa vastaan tukea	20
8	Perhehoitajalle maksettavat korvaukset ja etuudet sekä verotus	20
8.1	Kustannusten korvaaminen (kulukorvaus)	21
8.1.1	Lapsen käyttövarat	21
8.2	Hoitopalkkio nuorta (13–17-vuotias) sijoitettaessa	21
8.3	Erytishoitopalkkio	21
8.3.1	Erytishoitopalkkio pitkäaikaisessa perhehoidossa	22
8.3.2	Erytishoitopalkkio vastaanottoperhehoidossa	23
8.3.3	Kelan vammaistuen suhde erityishoitopalkkioihin	23
8.4	Käynnistämiskorvaus	23
8.5	Lapsilisä	24
8.6	Sijoitettavan lapsen tutustumisesta aiheutuvien kulujen korvaus pitkäaikaisessa perhehoidossa	24
8.7	Lapsen päivähoitomaksujen korvaaminen	24
8.8	Perhehoitajalle maksettavat korvaukset perhehoitajan sairastuessa	24
8.9	Perhehoitajalle maksettavat korvaukset perhehoidon keskeytymisestä perhehoitajasta riippumattomista syistä	25
8.10	Verotus	25
9	Perhehoitajan oikeudet ja sosiaaliturva	25
9.1	Perhehoitajan oikeus vapaaseen	25
9.1.1	Sijaishoitaja	26
9.2	Perhehoitajan oikeus terveys- ja hyvinvointitarkastuksiin	27
9.3	Perhehoitajien tapaturmavakuutus	27
9.4	Perhehoitajan sosiaali- ja eläketurva	28
10	Perhehoitajan tuki	28
10.1	Yksilöllinen tuki pitkäaikaisessa perhehoidossa	28
10.2	Ryhmämuotoinen tuki	29
10.3	Tehostettu tuki	29
10.4	Muiden tahojen antama tuki	30
11	Lapsi perhehoidossa	30
11.1	Lapsen huoltajuus	30
11.2	Lapsen asioista vastaava työntekijä	31
11.3	Sijoitetun lapsen oikeudet	31

11.3.1	Lapsen etu	31
11.3.2	Lapsen oikeus suojeluun ja hyvään huoltoon	32
11.3.3	Lapsen osallisuus	32
11.3.4	Lapsen oikeus tietoon ja mielipiteen selvittäminen	33
11.3.5	Lapsen oikeus läheisiin ihmissuhteisiin ja jatkuvuuteen	33
11.3.6	Lapsen oikeusturva	34
11.4	Lapsen kotikunta	34
11.5	Lapsen päivähoito ja koulu	35
11.6	Lapsen pankkitili	35
11.7	Lapsen passi ja matkustuslupa	35
11.8	Lapsen vakuuttaminen	35

1 Johdanto

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen lastensuojelun perhehoidon yksikkö Pihlajan (myöhemmin käytetään nimitystä perhehoitoyksikkö Pihlaja tai Pihlaja) toimintaohje on hallinnollinen ohje siitä, miten perhehoitoyksikkö toteuttaa lastensuojelun perhehoitoa. Keski-Uudenmaan hyvinvointialueesta käytetään tässä ohjeessa myöhemmin nimitystä Keusote.

Toimintaohje sisältää tietoa perhehoidon käytännöistä, menettelytavoista ja mm. tuen muodoista, joten se palvelee molempia perhehoidon sopijaosapuolia, sekä perhehoitajaa että sijoitettavaa tahoja. Toimintaohje lisää perhehoidon suunnitelmallisuutta ja ennakoitavuutta.

Perhehoidon toimintaohjeen tavoitteena on tukea laadukasta lastensuojelun perhehoidon toteuttamista. Perhehoidon toimintaohje on tarkoitettu perhehoitoyksikön työntekijöille, lapsen asioista vastaaville sosiaalityöntekijöille sekä perhehoitajille.

2 Lastensuojelun perhehoito

Lastensuojelussa perhehoito tarkoittaa lapsen hoidon, kasvatuksen ja muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä tehtävään hyväksytyssä perheessä. Se antaa lapselle ja nuorelle mahdollisuuden perhe-elämään, mikä edistää hänen perusturvallisuuttaan, psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista kehitystään. Perhehoito on tärkeä osa lastensuojelua ja tarjoaa lapselle hoitavat, mahdollisimman pysyvät ihmissuhteet. Perhehoito on lastensuojelulain mukaan ensisijainen sijaishuollon muoto.

2.1 Perhehoidon lainsäädäntö

Perhehoitoa määrittäviä lakeja ja perhehoitoon liittyviä lakeja ovat:

- Perhehoitolaki
- Lastensuojelulaki
- Sosiaalihuoltolaki
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä
- Laki ja asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista
- Tapaturmavakuutuslaki

- Hallintolaki
- Hallintolainkäyttölaki
- Laki ja asetus lasten huollosta ja tapaamisoikeudesta
- Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä

2.2 Perhehoidon tarkoitus ja tavoite

Perhehoidon tarkoituksena on järjestää henkilön hoito, kasvatus tai muu ympärivuorokautinen huolenpito hänen oman kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa tai tarvittaessa lapsen omassa kodissa. Perhehoidon tavoitteena on antaa perhehoidossa olevalle henkilölle mahdollisuus muodostaa läheisiä ihmissuhteita sekä olla tasavertaisena jäsenenä perheessä. Perhehoito pyrkii edistämään hänen hyvinvointiaan sekä tukemaan kasvua ja kehitystä. Perhehoidossa voidaan hoitaa lapsia, nuoria, kehitysvammaisia, pitkäaikaissairaita, mielenterveyskuntoutujia ja ikäihmisiä. Perhehoito voi olla pitkäaikaista tai lyhytaikaista.

2.3 Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen lastensuojelun perhehoitoyksikkö Pihlajan organisaatio

Perhehoitoyksikkö Pihlaja on osa Keski-Uudenmaan hyvinvointialuetta (Keusote), johon kuuluu kuusi kuntaa: Hyvinkää, Järvenpää, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen ja Tuusula. Perhehoitoyksikössä työskentelee perhehoidon esimies, kaksi sosiaalityöntekijää, kolme palvelukoordinaattoria sekä kolme asiakassihteeriiä.

Yksikön hallinnosta ja sitä koskevasta päätöksenteosta vastaa Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen aluehallitus. Asioita valmistellaan Pihlajassa ja lastensuojelun tulosaluekokouksessa, jossa on mukana myös perhesosiaalityön edustus.

2.4 Perhehoitoyksikkö Pihlajan tehtävät ja työnjako Pihlajan sisällä

Pihlaja vastaa sijaisperheiden rekrytoinnista, valmennuksesta, välityksestä ja sijoituksen aikaisesta tuesta sekä valvonnasta. Pihlaja tekee toimeksiantosopimukset perhehoitajien kanssa ja huolehtii perhehoitajille maksettavien palkkioiden ja kulukorvausten maksatuksesta. Perhehoidon suunnittelu ja kehittäminen on merkittävä osa yksikön toimintaa.

Perhehoidon esimies

Perhehoidon esimies toimii työryhmän lähiesimiehenä, vastaa yksikön toiminnasta ja on mukana perhehoidon kehittämisessä Keski-Uudenmaan alueella.

Pihlajan sosiaalityöntekijät

Pihlajan sosiaalityöntekijät vastaavat PRIDE-valmennuksesta ja läheisverkostovalmennuksista sekä PRIDE-valmennuksen lisäkoulutusten vetämisistä perhehoitajille. Sosiaalityöntekijät välittävät pitkäaikaisia sijaisperheitä ja ovat näissä sijoitusprosesseissa mukana aina siihen saakka, kunnes lapsesta tehdään toimeksiantosopimus ja lapsi muuttaa sijaisperheeseen. Mikäli lapselle ei löydy Pihlajan kautta sopivaa sijaisperhettä, auttavat Pihlajan sosiaalityöntekijät etsimään sopivaa toimeksiantosuhteisen perhehoidon paikkaa yksityisten palveluntuottajien puolelta. Sosiaalityöntekijät osallistuvat uusien sijaisperheiden rekrytointiin sekä arviointityöhön, jos jo koulutettu tai toiminut perhe haluaa uusia sijoitettuja lapsia. Vuorollaan sosiaalityöntekijät toimivat päivystäjinä välittäen lyhytaikaisia sijaisperheitä tarvitseville lapsille. Sosiaalityöntekijät toimivat myös oheishuoltajien yhdyshenkilöinä ja heitä voi konsultoida lapsen asumisesta oheishuoltajuusjärjestelyin. Pihlajan sosiaalityöntekijät tekevät omalta osaltaan ennakkollista valvontaa ja reaktiivista valvontaa.

Pihlajan sosiaaliohjaajat ja palvelukoordinaattorit

Perhehoitolain mukaisena perhehoitajan vastuutyöntekijänä toimii perhehoidon sosiaaliohjaaja. Vastuutyöntekijän tehtävä on tukea ja tavata sijaisperhettä sekä koordinoida perhehoitajan tarvitsemaa tukea. Sosiaaliohjaajat osallistuvat uusien sijaisperheiden rekrytointiin sekä arviointityöhön. Sosiaaliohjaajat myös toteuttavat perhehoitajille suunnattuja teemailtoja. Pihlajan sosiaaliohjaajat tekevät omalta osaltaan ennakkollista ja reaktiivista valvontaa.

Pihlajan palvelukoordinaattoreille kuuluu sosiaalihuoltolain mukaisesta tukiperhe- ja tukihenkilötoiminnasta vastaaminen. Pihlajan tukiperhetoiminnasta ja tukihenkilötoiminnasta on tehty erilliset ohjeistukset (Tukiperhetoiminnan periaatteet ja Tukihenkilötoiminnan periaatteet).

Pihlajan asiakassihteerit

Pihlajan asiakassihteerit hoitavat Pihlajan maksuliikennettä, valmistelevat perheille maksettavia palkkioita ja kulukorvauksia sekä asiatarkastavat ostolaskuja. Tehtäviin kuuluvat myös taloushallintoon, tilastointiin, perheiden rekrytointiin, markkinointiin ja tiedottamiseen liittyviä tehtäviä, sekä monipuolinen asiakaspalvelu.

2.5 Lastensuojelun perhehoidon muodot Pihlajan alueella

Lastensuojelun perhehoito voi olla toiminnaltaan joko pitkäaikaista tai lyhytaikaista. Perheet voivat toimia pitkäaikaisena sijaisperheenä tai lyhytaikaisissa sijoituksissa vastaanottoperheenä. Lastensuojelussa perhehoitoa käytetään avohuollon tukitoimenpiteenä sekä sijaishuollon muotona huostaanotetulle, kiireellisesti sijoitetulle tai jälkihuoltana sijoitetulle lapselle. Lasta ja hänen perhettään pyritään tukemaan lastensuojelussa ensisijaisesti avohuollon tukitoimin. Mikäli lapsen etu vaatii ja avohuollon tukitoimet ovat riittämättömät, lapsi voidaan sijoittaa oman kodin ulkopuolelle. Perhehoito

järjestetään tehtävään hyväksytyssä perheessä. Perhehoidon yhtenä tavoitteena on auttaa lasta palaamaan takaisin syntymäperheeseensä silloin, kun se on mahdollista ja lapsen edun mukaista.

Huostaanotto on voimassa lain mukaan toistaiseksi. Joidenkin lasten kohdalla sijoitustarpeen voidaan arvioida kestävän aikuisikään asti. Nuoren sijoitus voi jatkua jälkihuoltana enintään siihen asti, kun nuori täyttää 23 vuotta.

2.5.1 Pitkäaikainen perhehoito

Pihlajan alueella pitkäaikaisesta perhehoidosta puhutaan, kun kyseessä on toistaiseksi voimassa oleva toimeksiantosopimus perhehoidosta. Pitkäaikaisessa perhehoidossa olleessaan lapsi asuu oman kodin ulkopuolella. Pitkäaikaiseen perhehoitoon sijoitettu lapsi on huostaanotettu tai avohuollon tukitoimena sijoitettu. Lain mukaan huostaanotetun lapsen sijoituksen tarvetta ja kestoa tulee arvioida vähintään vuosittain. Avohuollon tukitoimena sijoitetun lapsen tilannetta tulee arvioida vähintään kolmen kuukauden välein. Alle kouluikäistä tai alakouluikäistä lasta sijoitettaessa pitkäaikaiseen perhehoitoon edellytetään, että perhehoitajan tulee olla vähintään vuosi kotona hoitamassa sijoitettua lasta. Nuorten kohdalla kotiin jääminen on myös suositeltavaa.

2.5.2 Jälkihuollon sijoitus

Lastensuojelun sijaishuollossa olleella lapsella ja nuorella on huostaanoton päättymisen jälkeen oikeus jälkihuoltoon, kunnes nuori täyttää 23 vuotta. Pihlajassa jälkihuolto voi jatkua perhehoidon sijoituksena, jolloin lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tulee tehdä sijoituspäätös ja Pihlajassa tehdään toimeksiantosopimus. Tällöin nuoren sijoitus ja asuminen perheessä jatkuu ja nuoren itsenäistymistä tuetaan itsenäistymissuunnitelman tavoitteiden mukaisesti. Jälkihuollon sijoitus on nuorelle vapaaehtoinen eikä myöskään toimeksiantosopimukseen tule erillistä irtisanomisaikaa.

Jälkihuolto Pihlajassa voi toteutua myös jälkihuollon tukitoimena, jolloin nuori ei enää ole sijoitettuna perheeseen, vaan asuu muualla. Perhe jatkaa kuitenkin nuoren tukemista itsenäistymissuunnitelmassa sovitulla tavalla. Suunnitelmaan voi kuulua myös nuoren vierailuja perheessä, jolloin näistä päivistä perhe saa tukiperhepalkkioiden mukaisen kulukorvauksen.

2.5.3 Vastaanottoperhehoito ja päivystävä vastaanottoperhehoito

Lapsi voidaan sijoittaa vastaanottoperheeseen suunnitelmallisesti tai kriisitilanteessa akuutisti. Kyseessä voi olla avohuollon sijoitus, kiireellinen sijoitus tai huostaanotto. Lapsi on vastaanottoperheessä siihen saakka, kunnes hän voi palata takaisin omaan kotiinsa tai lapsi siirtyy pitkäaikaiseen sijoituspaikkaan. Tavoitteena on, että sijoitus vastaanottoperheessä kestäisi enimmillään kolme-kuusi kuukautta. Vastaanottoperheiltä edellytetään, että perheen yksi aikuinen on kotona hoitamassa sijoitettuja lapsia.

Päivystävään vastaanottoperhehoitoon voidaan sijoittaa lapsi virka-ajan ulkopuolella. Keski-Uudenmaan sosiaali- ja kriisipäivystys tekee sijoituspäätökset avohuollon tukitoimena tai kiireellisenä sijoituksena. Päivystävien vastaanottoperhehoitajien tulee asua Keski-Uudenmaan sosiaali- ja kriisipäivystyksen alueella tai kohtuullisen ajomatkan päässä. Tavoitteena on mahdollistaa etenkin pienten lasten perhehoito myös virka-ajan ulkopuolella.

2.5.4 Perhe perheessä -sijoitukset

Pihlajan alueella perhe perheessä -sijoituksesta puhutaan, kun lapsi sijoitetaan yhdessä hänen vanhempansa, huoltajansa tai muun hänen hoidostaan ja kasvatuksesta vastaavan henkilön kanssa perhehoitoon. Sijoitus on lastensuojelun avohuollon tukitoimi, jolla pyritään tukemaan lapsen asumista hänen hoidostaan vastuussa olevan henkilön kanssa ja ehkäisemään lapsen erillistä sijoitusta kodin ulkopuolelle. Avohuollon tukitoimena sijoitetun lapsen tilannetta tulee arvioida vähintään kolmen kuukauden välein.

Perhe perheessä -sijoitus on perhehoitoa, jossa yhden perhehoitajan tulee olla kotona kokopäiväisesti sijoituksen aikana. Päävastuu sijoitetun lapsen hoidosta on hänen huoltajallaan, joka on yhdessä lapsen kanssa perhehoidossa. Sijoitettavan perheen soveltuvuus arvioidaan yhdessä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän, Pihlajan työntekijän ja perhehoitajan kanssa.

3 Hoidettavien määrä ja perhehoitajan hyväksymisen edellytykset

Pihlaja hyväksyy uudet perhehoitajat ja välittää perhehoitajia sosiaalityöntekijöiden tilauksiin. Välityksessä otetaan huomioon lapsen ja hänen perheensä toive sijoituspaikasta, lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän näkemys sopivasta perheestä sekä perhehoitajan valmiudet ja toiveet sijoitukseen tulevasta lapsesta. Ennen kaikkea välityksessä tulee ottaa huomioon perheen kyky vastata sijoitettavan lapsen tarpeisiin.

3.1 Hoidettavien määrä

Perhehoitolaki määrää sijoitettavien lasten määrän perhehoidossa. Tapauskohtaista harkintaa voidaan käyttää tilanteessa, jossa on kyse sisarusten sijoituksesta. Lakisääteisistä lapsimääristä voidaan poiketa vain äärimmäisessä poikkeustilanteessa.

- enimmillään 4 lasta / yhden tai kahden vanhemman perhe

Perhehoitolain mukaan hoidettavien lasten määrään lasketaan mukaan sijoitetut lapset ja muut alle kouluikäiset hoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt.

- enimmillään 6 lasta / kahden vanhemman perhe, joista toisella hoito- ja kasvatustehtäviin osallistuvista tulee olla soveltuva koulutus ja riittävä kokemus hoito- ja kasvatustehtävistä.

Perhehoitajalla ei ole oikeutta tiettyyn määrään hoidettavia. Sijoitettavat lapsimäärät arvioidaan aina tapaus- ja perhekohtaisesti. Perheiden valmiudet vastata useamman sijoitettavan lapsen hoidosta, edellisten sijoitettujen lasten tai perheen kodissa asuvien lasten tilanne sekä perheen kodin tilat vaikuttavat siihen, kuinka monta lasta perheeseen voidaan sijoittaa. Arvioinnissa huomioidaan myös perheessä mahdollisesti käyvät muut lapset, kuten esim. tukiperhetoiminnan kautta olevat lapset ja sijaishoidossa olevat lapset. Perheessä jo sijoitettuna olevien lasten asioista vastaavien sosiaalityöntekijöiden kanta kysytään uusiin sijoituksiin. Perhekodin tilat vaikuttavat myös hoidettavien määrään: sijoitettavalla lapsella tulee olla kouluiästä eteenpäin mahdollisuus omaan ikkunalliseen ja ovelliseen huoneeseen. Lyhytaikaisissa sijoituksissa on suositeltavaa, että lapset ovat pääasiallisesti yhdestä tai kahdesta perheestä kerrallaan.

3.2 Muut edellytykset

Maantieteelliset etäisyydet

Asiakassuunnitelmassa sovittujen käytäntöjen mukaisesti lapsi tapaa ja pitää yhteyttä omiin vanhempiinsa ja muihin läheisiin ihmisiin säännöllisesti lapsen edun mukaisesti. Perhe, johon lapsi on sijoitettu, sitoutuu kuljettamaan lasta tapaamisiin ja osallistumaan yhteisiin neuvotteluihin. Jotta lapsen ja perheen olisi helppo järjestää tapaamiset ja matkustaminen, perhehoitoyksikkö on suositellut, että perheet sijaitsevat lapsen kotikunnasta katsoen:

- Sijaisperheet: enimmillään 200 km etäisyydellä (läheisverkostosijaisvanhemmat voivat olla kauempana)
- Vastaanottoperhehoito: enimmillään 70 km etäisyydellä

Sijoitusten tiheys pitkäaikaisessa perhehoidossa

On tärkeää, että perheelle annetaan mahdollisuus luoda suhdetta uuden perheeseen sijoitetun lapsen kanssa. Uusien sijoitusten välissä tulee pääsääntöisesti olla vähintään yksi vuosi, jotta suhteen muodostamiselle on riittävästi aikaa. Kun sijoitus perheessä päättyy, uusi sijoitus on mahdollinen pääsääntöisesti noin puolen vuoden päästä sijoituksen päättymisestä. Tämä mahdollistaa perheelle aikaa työstää päättynyttä sijoitusta ennen uuden perhehoitosuhteen aloittamista.

Perheen keskittyminen tiettyyn toimintaan

Useita ja yhtäaikaisia eri toimeksiantoja pyritään välttämään. Pitkäaikaisena sijaisperheenä toimiva perhe ei pääsääntöisesti voi toimia samanaikaisesti lyhytaikaisena sijoituspaikkana. Tilanteen arvioinnissa otetaan huomioon lapsen ja perheen

kokonaistilanne. Tilanteen ollessa vakaa (sijoitus kestänyt vähintään vuoden), perhehoitaja voi harkinnan mukaan toimia samanaikaisesti myös tukiperheenä tai sijaishoitajana. Pitkäaikaisessa perhehoidossa on pyrkimys siihen, että sijoitettava lapsi saisi kasvaa mahdollisimman pysyvissä ja rauhallisissa olosuhteissa.

Lyhytaikaisessa perhehoidossa perhe toimii pääsääntöisesti pelkästään lyhytaikaisena sijaishuoltopaikkana. Perheeseen ei pääsääntöisesti solmita uusia tukiperhesuhteita tai pitkäaikaisia sijoituksia samanaikaisesti. Lyhytaikaisessa sijaisperheessä on tarkoitus vastaanottaa nopealla aikataululla kriisissä olevia lapsia ja näiden perheiden osaaminen keskittyy kriisityöhön ja lapsen tilanteen vakauttamiseen. Näillä rajauksilla haluamme turvata lapsen oikeuden saada tarvitsemansa hoito ja huolenpito sekä turvata sijais- ja tukiperheiden jaksaminen.

Pitkään tukiperheenä samalle lapselle toiminut perhe voi ryhtyä sijaisperheeksi kyseiselle lapselle, jos lapsen tilanne vaatii sijoitusta ja perhe arvioidaan valmennuksen kautta soveltuvaksi sijaisperheeksi. Tukiperhesuhde voidaan tällöin muuttaa toimeksiantosuhteiseksi perhehoidoksi.

3.3 Perhehoitaja

Perhehoitajaksi haluavalle tulee antaa riittävästi tietoa perhehoitajuudesta. Perhehoitajuus on koko perheen yhteinen asia. Koko perheen tulee hyväksyä ajatus perhehoitajaksi ryhtymisestä. Lastensuojelulaki ja perhehoitolaki antavat raamit perhehoitajana toimimisen edellytyksistä. Lakien ohjaamana Pihlajassa on laadittu seuraavat kriteerit perhehoitajana toimimiseen.

Perhehoitajana voi toimia:

- Henkilö/henkilöt, jotka ovat valmennettuja tehtävään
- Pariskunta tai yksinasuva
- Perhe, jonka kasvuympäristö on lapsiystävällinen ja turvallinen
- Perhe, jonka koti on riittävän tilava; lapselle tulee osoittaa oma ikkunallinen huone/tila. Oma huone tulee olla viimeistään lapsen aloittaessa koulun.
- Perhe, jolla on aikaa, halua ja kykyä toimia lasten kanssa
- Perhe, jonka elämäntilanne ja parisuhde ovat vakaita; parisuhteen tulee olla kestänyt vähintään noin viisi vuotta ja yhdessä asumisen vähintään noin kaksi vuotta.
- Perhe, jossa ei ole alle 2-vuotiaita lapsia
- Perheen puoliset, jotka hakeutuvat valmennukseen tulee olla vähintään 25-vuotiaita.

Ehdottomat esteet ryhtyä perhehoitajaksi:

- Akuutti/toistuva/pitkäaikainen lastensuojelun asiakkuus
- Akuutti/toistuva/pitkäaikainen toimeentulotuen asiakkuus
- Akuutti/toistuva/pitkäaikainen päihde- tai mielenterveysongelma perheessä
- Akuutti huoltajuuskiista
- Kriisi omassa elämäntilanteessa
- Vakava sairaus perheessä
- Arjenhallinnan vaikeudet perheessä

Näiden esteiden selvittämiseksi pyydetään/tarkistetaan seuraavat dokumentit:

- Kotikunnan sosiaalitoimen lausunto perheestä sosiaalihuollon asiakasrekistereistä
- Rikosrekisteriote alle 18-vuotiaiden kanssa työskenteleviltä
- Lääkäriltä T-todistus. Tarvittaessa perheeltä pyydetään tarkempia hoitavan lääkärin/hoitajan/terapeutin lausuntoja.
- Jos perhe on jo toiminut sijaisperheenä, tukiperheenä tai tukihenkilönä, yhteistyötahoilta (sijoittajakunnat, palveluiden järjestäjät) kysytään yhteistyökokemukset sekä perheessä valmiiksi sijoitettujen lasten sosiaalityöntekijöiden kanta uuteen sijoitukseen.
- Kelan tiedot toimeentulotuen osalta
- Luottotiedot (perhe toimittaa)
- Henkilötiedot väestötietojärjestelmästä

4 Perhehoitajien valmennus ja koulutus

Perhehoitajaksi ryhtyvällä on oikeus saada ja velvollisuus osallistua lakisääteiseen valmennukseen, jotta perheellä olisi riittävästi tietoa sijaisperhe-toiminnasta. Myös lapsella on oikeus päästä hyväksytyyn ja valmennettuun perheeseen.

Pihlajassa kaikki sijaisperheet saavat valmennuksen tehtävään. Pihlaja järjestää valmennusta ryhmä-muotoisesti PRIDE-valmennuksen avulla tai uusien valmennettujen/jo toimineiden sijaisperheiden kohdalla perhekohtaisena perheselvityksenä.

4.1 PRIDE-valmennus

PRIDE-valmennuksen tavoitteena on, että sijaisvanhemmuutta harkitsevat saavat riittävästi tietoa ja ymmärrystä perhehoidosta, lastensuojelusta sekä valmiuksista, joita sijaisvanhemmat tarvitsevat pystyäkseen vastaamaan lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. PRIDE-valmennus perustuu perhehoitajilta edellytettäviin viiteen valmiuteen:

- Suojella ja hoivata lasta
- Tukea lapsen yksilöllistä kehitystä
- Tukea lapsen suhteita vanhempiin ja muihin lapselle tärkeisiin ihmisiin
- Sitoutua lapseen sekä edistää ennakoitavuutta ja jatkuvuutta lapsen elämässä.
- Tehdä yhteistyötä lapsen asioissa.

Pihlajassa on omat Pesäpuu ry:n kouluttamat PRIDE-valmentajat. Valmentajina toimivat kokenut perhehoitaja ja sosiaalityöntekijä yhdessä. PRIDE-valmennus koostuu yhdeksästä ryhmätapaamisesta sekä vähintään neljästä perhetapaamisesta. Pihlaja järjestää sijaisvanhemmuutta harkitsevien perheiden lapsille sijaissisaruuksryhmän PRIDE-valmennuksen rinnalla.

4.2 Läheisverkoston valmennus ja arviointi

Pihlaja käyttää pääsääntöisesti Pesäpuu ry:n käyttöönottamaa perhekohtaista työskentelymallia läheisverkoston valmennukseen ja arviointiin. Pihlajan sosiaalityöntekijät vetävät läheisverkostovalmennuksen ja kutsuvat lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän 1–2 tapaamiselle mukaan. Perheitä on mahdollisuus valmentaa myös ryhmämuotoisesti ja tarjota heille mahdollisuutta osallistua PRIDE-valmennukseen.

Ensimmäiseksi lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tekee sukulais-/läheisverkoston kartoituksen. Sukulaisten ohella myös mahdollinen tukiperhe ja muut lapselle läheiset aikuiset voidaan katsoa olevan lapsen läheisverkostoa. Mahdollisen sopivan perheen löydyttyä Pihlajasta selvitetään, onko perheen kohdalla olemassa ehdottomia esteitä perhehoitajana toimimiseen. Jollei ehdottomia esteitä ole, aloitetaan läheisverkostovalmennus ja arviointi. Valmennusprosessin ajatus on luoda lapsen läheiselle mahdollisuus arvioida omaa halukkuuttaan ja kyvykkyyttään toimia perhehoitajana. Valmennuksen aikana myös työntekijät arvioivat läheisverkostosijoituksen mahdollisuutta ja läheisen valmiuksia toimia perhehoitajana. Vasta valmennuksen jälkeen läheinen ilmaisee oman näkemyksensä halukkuudestaan ja valmiuksistaan ryhtyä perhehoitajaksi. Jos läheisen ja työntekijöiden näkemykset eroavat valmiuksien osalta toisistaan, työntekijöiden päätös jää voimaan. Valmennuksen aikana Pihlajan sosiaalityöntekijät tekevät yhteistyötä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa.

Jos lapsi on jo sijoitettu perheeseen, valmennus voidaan perhehoitolain mukaan järjestää vuoden sisällä sijoituksen alkamispäivästä. Vahva suositus kuitenkin on, että läheisverkostoperhe saisi valmennuksen ennen lapsen sijoittamista perheeseen. Lapsen sijoittajataho huolehtii perheen taloudellisesta tuesta erillisen ohjeistuksen mukaisesti siihen asti, kunnes perhe on hyväksytty Pihlajan toimesta.

4.3 Sijaishoitajavalmennus

Perhe, joka ryhtyy perhehoitajan sijaishoitajaksi lakisääteisten vapaiden ajaksi, rinnastetaan perhehoitajaan. Sijaishoitajille tehdään perheselvitys ja lisäksi sijaishoitajat valmennetaan tehtävään yhden päivän kestäväällä ryhmämuotoisella valmennuksella. Sijaishoitajien tulee käydä valmennus viimeistään vuoden sisällä sopimuksen alkamisesta.

4.4 Perheselvitys

Perheselvitys tehdään niiden perheiden kanssa, jotka jo toimivat sijaisperheenä tai ovat toimineet sijaisperheenä tai ovat jo käyneet sijaisperheille suunnatun valmennuksen ja ovat halukkaita ottamaan uuden sijoitettavan lapsen perheeseen. Perheselvityksen tekee työpari Pihlajasta. Perheselvitys sisältää yleensä 2–3 tapaamista, joista vähintään yksi tapahtuu sijaisperheeksi haluavan kotona. Tapaamiset ovat teemoitettuja ja niihin sisältyy myös kotitehtäviä.

4.5 Muut valmennukset

Pihlaja järjestää vastaanottoperheille erillisen lisäkoulutuksen, jossa käsitellään vain lyhytaikaiseen perhehoitoon liittyviä teemoja. Nuoruusikäisen sijaisvanhemmille tai nuoren sijaisvanhemmuutta harkitseville perheille järjestetään täydennyskoulutusta nuorten sijoituksista.

5 Perhehoidon prosessi

5.1 Perhehoitopaikan hakeminen ja välitys

5.1.1 Pitkäaikaisen perhehoidon hakeminen ja välitys

Pihlaja rekrytoi ja valmentaa perhehoitajaksi haluavia perheitä. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tekee hakemuksen perhehoitopaikan etsimistä varten Pihlajaan. Hakemus tehdään, kun lapsi tarvitsee sijoitusta kodin ulkopuolelle ja perhehoito nähdään ensisijaisena sijaishuoltopaikkana. Ennen hakemuksen tekoa tulee olla tehtynä lain mukainen lapsen sukulais- tai läheisverkoston kartoitus.

Pihlaja käsittelee lapsen pitkäaikaisen perhehoidon hakemuksen ja kartoittaa mahdolliset sopivat sijaisperheet. Pihlaja esittelee mahdollisen sijaisperheen lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle, joka tekee päätöksen sijaishuoltopaikan sopivuudesta kyseiselle lapselle. Valitulle perheelle tehdään lapsesta esitys, jossa annetaan lapsen hoitamisen kannalta välttämättömät tiedot. Perheelle annetaan aikaa arvioida, ovatko he halukkaita ja valmiita jatkamaan sijoitusprosessia.

Pihlajan sosiaalityöntekijä ja lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tapaavat mahdollisen sijaisperheen, jonka jälkeen yhteisesti päätetään, jatketaanko asiassa eteenpäin. Mikäli Pihlajan kautta ei löydy lapselle sopivaa perhehoitopaikkaa, auttavat Pihlajan sosiaalityöntekijät kartoittamaan lapselle sopivaa toimeksiantosuhteista perhehoitopaikkaa yksityisiltä palveluntuottajilta.

5.1.2 Vastaanottoperhehoidon hakeminen ja välitys

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja voi tehdä vastaanottoperhehoidon tilauksen virka-aikana (arkisin klo 9–15) Pihlajan päivystyspuhelimeen (p. 050 497 0505). Kirjallista tilausta ei tarvita. Toimeksiannon saatuaan Pihlajan työntekijä selvittää vastaanottoperheiden mahdollisuutta vastaanottaa sijoituspaikkaa tarvitsevan lapsen. Mahdollisen perheen löydyttyä Pihlajan työntekijä antaa kyseisen perheen yhteystiedot paikkaa tilanneelle työntekijälle. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ja vastaanottoperhehoitoa tarjoava perhehoitaja sopivat keskenään lapsen sijoittamiseen liittyvistä käytännön järjestelyistä. Pihlaja tekee toimeksiantosopimuksen perhehoitajan kanssa ja lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tekee lapsen sijoitusta koskevan päätöksen. Mikäli Pihlajan kautta ei löydy lapselle sopivaa perhehoitopaikkaa, auttavat Pihlajan työntekijät kartoittamaan lapselle sopivaa perhehoitopaikkaa yksityiseltä taholta.

5.1.3 Päivystävään vastaanottoperhehoitoon sijoittaminen

Virka-aikana työntekijä tekee tilauksen perhehoitoyksikkö Pihlajaan kuten vastaanottoperhetoiminnassa muutenkin. Virka-ajan ulkopuolella sosiaali- ja kriisipäivystys ottaa yhteyttä suoraan vuorossa olevaan päivystävään perhehoitajaan.

Sosiaali- ja kriisipäivystys tekee lapsen sijoitusta koskevan päätöksen ja Pihlaja tekee toimeksiantosopimuksen päivystävälle vastaanottoperheelle.

5.1.4 Perhe perheessä -sijoituksen hakeminen ja välitys

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja voi tehdä perhe perheessä -sijoitusta koskevan tilauksen Pihlajaan. Kirjallista hakemusta ei tarvita. Lapsen asioista vastaava työntekijä ja tai Pihlajan työntekijä tulee olla mukana tutustumiskäynnillä perhe perheessä -sijoituspaikkaan. Pihlajan työntekijä tekee toimeksiantosopimuksen perhehoitajalle ja lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tekee sijoitusta koskevan päätöksen.

5.2 Tutustuminen

Lapsen ja pitkäaikaisen sijaisperheen tutustumiseen on varattava riittävästi aikaa. Tutustumisia lapsen sijaishuoltopaikassa tulee olla riittävän tiiviisti ja usein, jotta tutustuminen mahdollistuu molemmin puolin. Lapsen on hyvä vierailla sijaisperheessä päiväkäyntien ja yövierailujen merkeissä ennen lopullista siirtymistä perheeseen. Tutustumisen suunnitelma tehdään yksilökohtaisesti lapsen edun mukaisesti. Pihlaja maksaa tutustumisista koituvat matkakustannukset uudelle perheelle. Lapsen viettämät päivät mahdollisessa tulevassa sijaisperheessä maksetaan perheelle Pihlajan tukiperheiden mukaisilla palkkioilla. Korvaukset lapsen viettämistä päivistä perheessä tutustumisajalta ja matkalasku haetaan sähköisesti.

6 Perhehoitoa määrittävät sopimukset, suunnitelmat ja valvonta

6.1 Asiakassuunnitelma

Jokaiselle perhehoitoon sijoitetulle lapselle tehdään lastensuojelun asiakassuunnitelma, jota tarkastetaan ja arvioidaan vähintään kerran vuodessa asiakassuunnitelman neuvottelussa. Asiakassuunnitelma tehdään yhteistyössä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän, lapsen, vanhempien ja sijaisvanhempien tai muiden lapsen kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kanssa. Asiakassuunnitelmaan kirjataan muun muassa lapsen sekä perheen palvelujen ja tuen tarve, olosuhteet ja asiat, joihin pyritään vaikuttamaan, palvelut ja muut tukitoimet sekä asianosaisten eriävät näkemykset tuen tarpeesta ja tukitoimien järjestämisestä. Huostaanotetun lapsen asiakassuunnitelmaan kirjataan myös sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet, yhteydenpito lapsen ja hänelle läheisten henkilöiden kanssa sekä se, miten otetaan huomioon lapsen edun mukaisella tavalla tavoite perheen jälleenyhdistämisestä. Asiakassuunnitelman laatimisesta ja arvioinnista vastaa lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä toimittaa kopion asiakassuunnitelman neuvottelun muistiosta sijaisperheelle.

6.2 Toimeksiantosopimus

Toimeksiantosopimus tehdään jokaisen perhehoitoon sijoitetun lapsen osalta erikseen. Toimeksianto-sopimus on kahden osapuolen välinen asiakirja, jossa perhehoitaja ja sijoittava taho sopivat perhehoitoon liittyvät molemminpuoliset oikeudet ja velvollisuudet (Perhehoitolaki). Sopimukseen liittyvistä asioista keskustellaan ja sovitaan yhteisessä neuvottelussa.

Pihlajassa perhehoidon toimeksiantosopimukset tehdään pääsääntöisesti toistaiseksi voimassa oleviksi. Toimeksiantosopimus tarkastetaan tarvittaessa tilanteen muuttuessa tai jos toinen osapuoli sitä vaatii.

Pitkäaikaisen perhehoidon toimeksiantosopimus tehdään yhdessä Pihlajan sosiaalityöntekijän ja tulevan perhehoitajan kanssa ja se tulee olla tehtynä ennen kuin lapsi siirtyy perheeseen. Lyhytaikaisen perhehoidon toimeksiantosopimuksen tekevät Pihlajan työntekijät ja se menee allekirjoitettavaksi perhehoitajalle Oimaan. Sopimuksen allekirjoittaa perhehoitaja/perhehoitajat ja Keusotessa perhehoidon esimies. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä voi halutessaan pyytää kopion toimeksiantosopimuksesta.

6.2.1 Toimeksiantosopimuksen sisältö (Perhehoitolaki 10 §)

- Sopijaosapuolet
- Perhehoidossa oleva henkilö
- Sopimuksen voimassaoloaika
- Palkkionsaaja
- Perhehoitajalle maksettavan hoitopalkkion ja kulukorvauksen määrä
- Palkkioiden maksaminen perhehoidon keskeytyessä
- Käynnistämiskorvaus (koskee pitkäaikaista perhehoitoa)
- Käyttövarat ja niiden maksaminen lapselle ja nuorelle
- Erityisten kustannusten korvaaminen Pihlajan toimintaohjeen mukaisesti
- Sijoitettavan lapsen oikeudet ja perhehoitajan velvoitteet
- Perhehoitajan oikeus vapaaseen, vapaan toteuttaminen, palkkion maksaminen vapaan ajalta (koskee lyhytaikaista perhehoitoa) sekä kustannusten korvaaminen vapaan ajalta
- Perhehoitajan oikeus terveys- ja hyvinvointitarkastukseen
- Perhehoitajalle tarjottava tuki, koulutus, työnohjaus ja valmennus sekä niiden toteuttaminen
- Toimeksiantosopimuksen irtisanominen
- Perhehoitajan vakuuttaminen

- Muuta huomioitavaa
- Allekirjoitukset

Palkkio maksetaan perhehoitajalle. Sopimuksen allekirjoittavat molemmat puolisot, kun molemmat puolisot vastaavat perhehoitoon sijoitetun lapsen hyvinvoinnista.

6.2.2 Irtisanominen ja purkaminen

Perhehoitolaki 12 §:

”Jos toimeksiantosopimuksessa ei ole toisin sovittu, voidaan toimeksiantosopimus irtisanoa päättymään irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua. Jos perhekoti tai siellä annettava hoito todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntainliiton tulee pyrkiä saamaan aikaan korjaus. Jos puutetta ei korjata asetetussa määräajassa tai jos puutetta ei voida korjata ilman kohtuutonta vaivaa tai kohtuullisessa ajassa, toimeksiantosopimus voidaan purkaa välittömästi.”

Toimeksiantosopimukseen merkitään näkyviin irtisanomisaika, joka on kaksi kuukautta, ellei toisin ole sovittu. Toimeksiantosopimuksen irtisanojan tulee tehdä irtisanominen kirjallisesti. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä voi päättää lapsen sijoituksen sijaisperheessä. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on ilmoitettava lapsen sijoituksen päättymisestä Pihlajaan, joka tekee toimeksiantosopimuksen irtisanomisen. Toimeksiantosopimuksen voi irtisanoa vain sopimuksen allekirjoittaneet osapuolet eli perhehoitaja ja Keusote. Kaikkien osapuolien (perhehoitaja, lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ja Keusote) tulee saada kirjallinen tieto irtisanomisesta.

Perhe sitoutuu pitämään lasta kaksi kuukautta irtisanomisen alkamisen jälkeen, mikäli se katsotaan lapsen edun mukaiseksi ratkaisuksi. Uuden sijaishuoltopaikan löytyminen voi viedä aikaa, joten sijoitetun lapsen kannalta olisi ihanteellista, että lapsen vanha sijaisperhe tarvittaessa joustaa aikataulussa uutta sijoituspaikkaa etsittäessä. Perheellä on oikeus saada hoitopalkkio kaksi kuukautta irtisanomisajan alkamisen jälkeen. Kulukorvaus ja erityishoitopalkkio maksetaan siihen saakka, kun lapsi on perheessä.

Jos sijaisperhe perustaa ammatillisen perhekodin, sijoittajataho ei sitoudu muuttamaan lapsen perhehoidon voimassa olevaa toimeksiantosopimusta ostopalvelusopimukseksi. Tällöin perhehoidon toimeksiantosopimus irtisanotaan. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä miettii näissä tilanteissa, miten lapsen etu ja hoitosuhteen pysyvyys varmistetaan.

6.3 Perhehoidon valvonta

Perhehoidon valvontatehtävä jakautuu sijaishuollon sosiaalityölle, perhehoidon vastuutyöntekijälle ja Pihlajalle ja kuuluu osana työntekijöiden työtehtäviin. Pihlaja vastaa ennakkolisesta valvonnasta: sijaisperheiden valmennuksesta ja perheselvityksestä,

sijaisperheiden hyväksymisestä ja sopivan perheen valinnasta sijoitettavalle lapselle sekä sijaisperheelle annettavasta tuesta. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä vastaa sijoituspäätöksestä kulloiseenkin sijaisperheeseen sekä siitä, että lapsi saa sijoituksen aikana tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet.

Tilanteessa, jossa perhehoitoon sijoitetusta lapsesta on esimerkiksi tehty lastensuojeluilmoitus tai jollekin osapuolelle on syntynyt huoli lapsen olosuhteista, tehdään valvontakäynti kyseiseen sijaisperheeseen. Työparina valvontakäynnillä ovat lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ja sijaisperheen vastuutyöntekijä. Perhehoitopaikka voidaan tarkastaa, kun tarkastuksen tekemiseen on perusteltu syy. Tarkastus voidaan tehdä myös ennalta ilmoittamatta (Perhehoitolaki 22 §).

6.4 Perhehoitajarekisteri

Pihlaja ylläpitää perhehoitajarekisteriä, johon jokainen Pihlajaan perhehoitajaksi hakeutuva lisätään. Lisäksi pidetään rekisteriä tukiperheistä, tukihenkilöistä sekä oheishuoltajista. Pihlajassa on käytössään sähköinen tietojärjestelmä. Keusote vastaa rekisteriselosteen laatimisesta ja saavutettavuudesta.

7 Perhehoitajien velvollisuudet

7.1 Vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus

Perhehoitajaa sitoo vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus ja asiakirjasalaisuus (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä 703/2023 § 4–5). Perhehoitajalla on oikeus saada hoidettavasta lapsesta kaikki tarpeellinen tieto perhehoidon toteuttamiseksi. Perhehoitaja ei voi antaa hoidettavasta lapsesta tietoja sivullisille hoidon aikana tai sen päätyttyä. Perhehoitaja ei myöskään saa käyttää saamiaan tietoja oman tai toisen hyödyksi tai vahingoksi. Perhehoitoyksikön perheet allekirjoittavat vaitiolositoumuksen ennen lapsen sijoitusta perheeseen. Perhehoitajan tulee säilyttää kaikki lapseen ja hänen taustaansa liittyvät asiakirjat asiakaskohtaisessa kansiossa lukollisessa kaapissa. Sijoituksen päätyttyä nämä asiakirjat tulee palauttaa lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

7.2 Ilmoittamisvelvollisuus

Perhehoitaja on velvollinen ilmoittamaan perhehoidossa tapahtuneista muutoksista lapsen asioista vastaavalle työntekijälle sekä omalle vastuutyöntekijälleen. Perhehoitajan on ilmoitettava, jos perheellä on aikomus ottaa uusia sijoitettuja lapsia, perheeseen sijoitetaan uusia lapsia tai perhehoitajan elämässä ja hänen perheessään tapahtuu elämänmuutoksia (esimerkiksi sairastuminen, parisuhteen muutokset, muutto, biologisen lapsen syntymä). Sijoitetun lapsen tapaturmista, väkivallanteosta tai muista vahingoista tulee aina ilmoittaa kirjallisesti lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Perhehoitajan tulee ilmoittaa välittömästi, mikäli palkkionmaksun perusteissa tapahtuu muutos (töihin lähteminen, opiskelu tai muu vastaava). Perhehoitajalle aiheettomasti maksetut palkkiot peritään tai puutteellisesti maksetut palkkiot korvataan takautuvasti.

7.3 Yhteistyö ja yhteydenpitovelvollisuus

Perhehoitaja tekee yhteistyötä perhehoidossa olevan lapsen läheisten, sijoittajatahon sekä muiden yhteistyötahojen kanssa. Lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää sitoo myös yhteistoimintavelvoite. Perhehoitajan tulee tukea sijoitetun lapsen ja hänen läheistensä yhteydenpitoa ja kanssakäymistä. Lapsella on oikeus tavata vanhempiaan ja muita hänelle läheisiä henkilöitä. Sijoitettua lasta voidaan auttaa parhaiten silloin, kun yhteistyö toimii. Yhteistyö edellyttää yhteistyöhalua ja -taitoa kaikilta osapuolilta. Perhehoitaja, lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ja perhehoidon vastuutyöntekijä tekevät yhteistyötä sijoitetun lapsen asioissa. Sijoitetun lapsen terapioiden ja muista terveydenhoitoon (esim. lapsen lääkitys ja rokotukset) ja kuntoutukseen liittyvistä palveluiden aloittamisesta tulee perhehoitajan keskustella etukäteen lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. Näistä asioista päättävältä on lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä.

7.4 Raportointivelvollisuus

Perhehoitajalla on velvollisuus raportoida lapseen liittyvistä asioista säännöllisesti. Pihlajalla on käytössä sähköiset raportointilomakkeet, joita perhehoitajan tulee täyttää annetun ohjeistuksen mukaisesti.

7.5 Velvollisuus ottaa vastaan tukea

Perhehoitaja sitoutuu ottamaan vastaan tarjottavaa tukea ja osallistumaan koulutuksiin säännöllisesti.

8 Perhehoitajalle maksettavat korvaukset ja etuudet sekä verotus

Perhehoitolaki oikeuttaa perhehoitajan saamaan ainakin laissa määritellyn perhehoitajan vähimmäispalkkion sekä kulukorvauksen. Hoitopalkkio on korvausta perhehoitajalle sijoitetun lapsen hoitamisesta. Hoitopalkkio ei ole palkkaa vaan työkorvausta. Kulukorvauksella katetaan sijoitetun lapsen hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvia kustannuksia, kuten ravinto, asumiskulut, terveydenhuollon kulut ja muut jatkuvat tavanomaiset menot. Tarkempi kulukorvausten sisällön erittely löytyy Pihlajan verkkosivuilta.

Keusoten aluehallitus vahvistaa vuosittain palkkiot ja kulukorvaukset Pihlajaan.

8.1 Kustannusten korvaaminen (kulukorvaus)

Pihlajan kulukorvaukset ovat lakisääteistä minimikulukorvausta korkeampia ja tällä on pyritty siihen, että kulukorvaus kattaa kaikki lapsen kulut. Kulukorvauksella lapselle hankitut henkilökohtaiset tavarat ovat lapsen omaisuutta. Toimintaohjeen liitteenä on palkkiotaulukko ja soveltamisohje, jossa on tarkemmin avattu kulukorvauksen sisältöä. Lisäksi Pihlajassa on laadittu suuntaa antava ohje kulukorvauksen sisällöstä ja summista.

8.1.1 Lapsen käyttövarat

Lastensuojelulain 55 §:n mukaan kodin ulkopuolelle avohuollon tukitoimena, sijaishuoltona tai jälkihuoltona sijoitettu lapsi on oikeutettu saamaan käyttövaroja. Käyttövarat on tarkoitettu lapsen omaan käyttöön ja henkilökohtaisia tarpeita varten. Lapselle maksettavia käyttövaroja ei ole tarkoitettu kattamaan lapsen koulunkäyntiä tai harrastuksia, vaan kyse on taskurahan luonteisista varoista. Käyttövaroja ei ole myöskään tarkoitettu käytettäväksi sellaisten hygieniatuotteiden hankkimiseen, joiden katsotaan kuuluvan osaksi perhehoitoa. Lapsella on oikeus itse päättää henkilökohtaiseen käyttöön saamistaan käyttövaroista ja opetella itsenäistä rahan käyttöä. Käyttövarojen määrään ja maksamiseen ei vaikuta myöskään lapsen tai nuoren käyttäytyminen sijaisperheessä. Sijoituspaikan tulee pitää kirjaa lapselle annettujen käyttövarojen toteutumisesta. Käyttövarat tulee raportoida säännöllisesti lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Vastaanottoperhehoidossa käyttövarat tulee antaa lapselle viikoittain.

Lapsen käyttövarat Pihlajan sijaisperheissä:

- Lapsi 5–9 vuotta 20 €/kk
- Lapsi 10–14 vuotta 40 €/kk
- Lapsi 15 vuotta ja vanhempi 67 €/kk.

8.2 Hoitopalkkio nuorta (13–17-vuotias) sijoitettaessa

Uusien sijoituksien kohdalla 13–17-vuotiasta lasta sijoitettaessa perhehoitaja saa päätoimisen perhehoitajan palkkion kahden ensimmäisen sijoitusvuoden ajan, vaikka perhehoitaja olisikin työssäkäyvä. Suosituksena on kuitenkin, että sijoituksen alkaessa perhehoitaja voisi olla kotona tai lyhentää työaikaansa.

8.3 Erityishoitopalkkio

Lapsen perhehoidosta voidaan maksaa erityishoitopalkkiota hoidon erityisen vaativuuden ja sitovuuden takia. Erityishoitopalkkio on harkinnanvarainen tuki. Pihlajan työntekijä yhdessä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa määrittelee, maksetaanko lapsesta erityishoitopalkkiota ja minkä suuruisena. Lapsen hoidon vaativuus ja sitovuus

eivät aina ole todettavissa ja arvioitavissa perhehoidon alkaessa ja toimeksiantosopimusta tehtäessä. Lapsen erityishoidettavuutta tarkastellaan pitkin lapsen sijoitusta ja tarvittaessa tehdään määräaikainen päätös tai toimeksiantosopimus erityishoitopalkkioista. Erityishoitopalkkio voidaan myöntää perheelle myös takautuvasti.

Lapsen sairauden tai vamman diagnoosi ei yksin ratkaise oikeutta erityishoitopalkkioon tai sen määrään. Erityishoitopalkkiota koskevan päätöksen tueksi tarvittaessa pyydetään lääkärin, terapeutin ja/tai muiden asiantuntijoiden lausunto.

Perhehoitajalla on oltava valmiudet vastata lapsen erityishoidontarpeisiin, jotta erityishoitopalkkiota voidaan maksaa. Erityishoidettavan lapsen sijoituksen myötä perhehoitajan tueksi tulee antaa riittävä tieto lapsen taustoista ja erityishoidettavuudesta. Perhehoitajalla on oikeus riittävään lisäkoulutukseen. Perhehoitajan tulee ottaa vastaan koulutusta, tukea ja tehdä yhteistyötä selviytyäkseen erityishoidettavan lapsen hoidosta ja kasvatuksesta.

8.3.1 Erityishoitopalkkio pitkäaikaisessa perhehoidossa

Erityishoitopalkkion matalin taso: 30 % peruspalkkiosta

Erityishoitopalkkion 1. tason edellytyksenä on, että lapsen hoidosta ja huolenpidosta aiheutuu tavanomaista suurempaa, vähintään viikoittaista vaativuutta ja sidonnaisuutta. Hoidon sitovuus on toistuvaa verrattuna normaalisti kehittyneeseen saman ikäiseen sijoitettuun lapseen. Esimerkiksi lapsen viikoittaiset terapiakäynnit kuljetuksineen voi oikeuttaa 1. tason erityishoitopalkkioon.

Erityishoitopalkkion keskimmäinen taso: 50 % peruspalkkiosta

Erityishoitopalkkion keskimmäistä tasoa maksetaan silloin, kun lapsen hoidosta ja huolenpidosta aiheutuva vaativuus ja sidonnaisuus ovat haastavaa tai vie päivittäin huomattavasti aikaa. Lapsella voi olla vaikeuksia useilla eri toimintakykyalueilla. Hoidon sitovuus on lähes jatkuvaa verrattuna normaalisti kehittyneeseen saman ikäiseen sijoitettuun lapseen. Mahdollisia syitä keskimmäisen tason erityishoitopalkkion saamiseen voi olla kokoaikaisen valvonnan tai avustamisen tarve, kehitykseen tai käyttäytymiseen liittyvät diagnosoidut haasteet sekä säännölliset ja pitkään jatkuvat kuntoutustoimenpiteet.

Erityishoitopalkkion korkein taso: 100 % peruspalkkiosta

Erityishoitopalkkion 3. taso on tarkoitettu lapsille, joiden hoidosta ja huolenpidosta aiheutuu perheelle haastavaa ja ympärivuorokautista sidonnaisuutta ja vaativuutta. Hoidon sitovuus on ympärivuorokautista verrattuna normaalisti kehittyneeseen samanikäiseen sijoitettuun lapseen. Lapsi tarvitsee jatkuvaa valvontaa ja ohjausta sairautensa tai huomattavan levottomuuden, aggressiivisuuden, karkailevuuden tai tuhoavan käyttäytymisen takia. Mahdollisia syitä korkeimman tason erityishoitopalkkion saamiseen voi olla vaikeavammaisuus tai vaikea sairaus sekä lapsella vaikea kriisi- tai

traumakokemus (joka on akuutissa vaiheessa). Sijaisvanhemmalta edellytetään pääsääntöisesti kotona olemista tai työajan lyhentämistä. Lisäksi perhehoitajalta edellytetään valmiuksia tarvittaessa lisäkoulutukseen.

8.3.2 Erityishoitopalkkio vastaanottoperhehoidossa

Lyhytaikaisessa perhehoidossa on huomioitava, että lähes kaikki lyhytaikaiseen perheeseen nopealla aikataululla tulevat lapset ovat kriisissä. Lyhytaikaisen perhehoitajan työ on kriisityötä, johon kuuluu se, että lapset käyttäytyvät tavanomaisesta poikkeavammin erityisesti hoidon alussa. Säännöllisen päivärytmin ja turvallisten rutiinien saamisen jälkeen voidaan vasta arvioida lapsen huolenpidosta aiheutuvaa haastavuutta, sidonnaisuutta ja vaativuutta.

Lyhytaikaisen perhehoidon erityishoitopalkkiota maksetaan lapsista, joiden hoidosta ja huolenpidosta aiheutuu perheelle haastavaa ja päivittäistä tai ympärivuorokautista sidonnaisuutta ja vaativuutta verrattuna samanikäisen sijoitetun lapsen kehitykseen. Lapsi tarvitsee lähes jatkuvaa tai jatkuvaa valvontaa ja ohjausta esimerkiksi sairautensa tai huomattavan levottomuuden, aggressiivisuuden, karkailevuuden tai tuhoavan käyttäytymisen takia. Pienen lapsen kohdalla erityishoitopalkkio voi tulla kyseeseen todella itkuisen ja tavallista enemmän valvottavan vauvan kohdalla.

8.3.3 Kelan vammaistuen suhde erityishoitopalkkioihin

Työntekijöiden arvioidessa erityishoitopalkkioita heidän tulee selvittää lapsen mahdollisesti saama Kelan vammaistuki ja sen taso. Kelan maksama vammaistuki on porrastettu kolmeen ryhmään lapsen tarvitseman erityishoidon perusteella. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ja sijaisperhe yhdessä huolehtivat vammaistuen hakemisesta. Keusote perii mahdollisen Kelan maksaman vammaistuen ja nuoren kuntoutusrahan, josta lapsen itsenäistymisvaroiksi kertyy 40 % ja loput menevät Keusotelle hoidon korvaukseksi.

8.4 Käynnistämiskorvaus

Käynnistämiskorvauksella katetaan pitkäaikaisesta perhehoidon käynnistämisestä aiheutuvia kuluja. Käynnistämiskorvaukseen tarkoitetut rahat on käytettävä pääsääntöisesti sijoituksen ensimmäisen vuoden aikana, mutta erityisistä syistä sitä voidaan myöntää vielä toisen sijoitusvuoden aikana. Enimmäismäärä ei ole automaatio, vaan korvauksen myöntämisen peruste on lapsen tarve. Esitykset käynnistämiskorvauksen käytöstä tehdään Pihlajan sosiaalityöntekijälle tai perheen vastuutyöntekijälle, joka tarvittaessa konsultoi lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää. Hankintaesitys tulee tehdä ennen hankintoja.

Käynnistämiskorvauksella on tarkoitus kattaa suurempia ja välttämättömiä sijoituksen alkuun liittyviä hankintoja. Hankinnat ovat lapsen omaisuutta periaatteella, että lapsi voi ottaa ne mukaansa sijoituksen päätyttyä, mikäli se on mahdollista.

Käynnistämiskorvauksessa noudatetaan myös mahdollista takaisinperintää. Kuoleentumisaika on kolmesta viiteen vuotta. Käynnistämiskorvausta ei ole tarkoitus käyttää kulukorvaukseen sisältyviin kuluihin. Käynnistämiskorvaukseen kuuluvien hankintojen maksamiseen annetaan ensisijaisesti maksusitoumus nimettyyn liikkeeseen. Poikkeustapauksissa voidaan korvata kustannukset perhehoitajan tilille kuitteja vastaan. Kohtuullisen hintaiset ensihankinnat voidaan kattaa yhden harrastuksen osalta käynnistämiskorvauksella. Vastaanottoperhehoidossa ei makseta lapsikohtaista käynnistämiskorvausta.

8.5 Lapsilisä

Lapsilisä maksetaan perhehoitajalle, jonka tulee tehdä lapsilisähakemus Kelaan yhteistyössä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. Myös lyhytaikaisessa perhehoidossa perhehoitaja on oikeutettu saamaan lapsilisää, kun sijoitus on kestänyt kolme kuukautta.

8.6 Sijoitettavan lapsen tutustumisesta aiheutuvien kulujen korvaus pitkäaikaisessa perhehoidossa

Sijoitettavan lapsen tutustumisesta maksetaan hoitopalkkio ja kulukorvaus niiltä päiviltä, kun lapsi on mahdollisessa tulevassa sijaisperheessä tutustumassa. Myös tutustumisesta aiheutuneet km-korvaukset maksetaan mahdolliselle tulevalle sijaisperheelle Pihlajan palkkiotaulukon mukaisesti. Matkakorvaus on Kelan matkakorvauksen mukainen.

8.7 Lapsen päivähoitomaksujen korvaaminen

Lapsen ollessa kunnallisessa päivähoidossa sijoittanut hyvinvointialue maksaa lapsen päivähoitomaksut. Perhehoitajalle ei tällöin makseta korotettua päätoimisen perhehoitajan hoitopalkkiota. Mikäli lapsi tarvitsee kuntouttavista syistä päivähoitoa, se ei vaikuta perhehoitajan saamaan hoitopalkkion määrään.

8.8 Perhehoitajalle maksettavat korvaukset perhehoitajan sairastuessa

Hoitopalkkion ja kulukorvauksen keskeytys tulee kyseeseen, mikäli perhehoitaja on sairauslomalla ja lapsen hoito on järjestetty muualla kuin sijaisperheessä. Perhehoitajalle maksetaan enintään 30 vuorokautta hoitopalkkiota, mikäli lasta hoidetaan muualla perhehoitajan sairastumisen aikana. Kulukorvaus keskeytetään 30 vuorokauden jälkeen. Mikäli sijoitetun lapsen perhehoito jatkuu sijaisperheessä perhehoitajan sairauspäivien ajan, perhehoitajan on mahdollista saada sairauspäiväraha ja perhehoidon hoitopalkkio yhtä aikaa.

8.9 Perhehoitajalle maksettavat korvaukset perhehoidon keskeytymisestä perhehoitajasta riippumattomista syistä

Jos perhehoito keskeytyy perhehoitajasta riippumattomasta syystä (esimerkiksi lapsen/nuoren sairaalahoito), voidaan hoitopalkkion maksaminen keskeyttää 30 vuorokauden jälkeen. Palkkiota määritettäessä pitää huomioida, mistä syystä perhehoito on keskeytynyt. Myös mahdollinen perhehoitajan ja lapsen välinen yhteydenpidon jatkuminen lapsen edun mukaisella tavalla tulee huomioida.

Kulukorvausten osalta käytetään harkintaa. Tarvittaessa kulukorvaus puolitetaan tai keskeytetään. Jos keskeytyminen on väliaikaista, tulee kulukorvauksissa huomioida kiinteät kulut kuten asuminen. Tällaisissa poikkeustilanteissa asiasta päättää lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Poikkeustilanne voi kestää enimmillään kolme kuukautta, jonka jälkeen asia arvioidaan uudelleen maksujen osalta.

8.10 Verotus

Perhehoitajalle maksettavat hoitopalkkio ja kulukorvaus ovat veronalaista tuloa. Perhehoitaja on verovelvollinen perhehoidosta saamistaan palkkioista ja kulukorvauksista. Verottajan ohjeet perhehoitajalle löytyvät Verohallinnon verkkosivuilla.

9 Perhehoitajan oikeudet ja sosiaaliturva

9.1 Perhehoitajan oikeus vapaaseen

Pitkäaikaiselle perhehoitajalle tulee järjestää mahdollisuus vapaaseen, jonka pituus on kaksi vuorokautta kutakin sellaista kalenterikuukautta kohden, jona hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perustella vähintään 14 vrk perhehoitajana (perhehoitolaki). Lakisääteiset vapaat eivät ole lapsikohtaisia. Vapaat tulee pitää pääsääntöisesti kalenterivuoden aikana (niiden kertymisen jälkeen). Vapaita ei pääsääntöisesti voi pitää etukäteen, eikä vapaita voi vaihtaa rahaksi. Perhehoitajan on hyvä harkita vapaiden pitämistä lapsen tilanne huomioiden (esim. sijoituksen alkuvaihe/pienet lapset).

Lapsen sijoittajataho ja Pihlaja vastaavat pitkäaikaisen perhehoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi sijaishoidon järjestämisestä sijoitetulle lapselle. Yksi vaihtoehtoista on sijaishoitaja. Perhehoitaja voi pitää vapaitaan myös lapsen ollessa esimerkiksi lomaleireillä, jolloin leiri voidaan korvata erikseen. Tällöin lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tekee varasuunnitelman siihen, että leiri jostain syystä keskeytyisi.

Perhehoitajille voidaan maksaa vapaan korvaus myös rahana seuraavanlaisissa tilanteissa:

- sijoituksen ensimmäisen puolen vuoden aikana

- sijoitetun lapsen ollessa alle kaksivuotias
- lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ja perhehoitaja ovat yhdessä arvioineet, että sijaishoito ei ole lapsen edun mukaista
- lapselle ei löydy sijaishoitajaa lapsesta johtuvista syistä

Vapaan korvauksen maksaminen rahana perustuu aina tapauskohtaiseen harkintaan eikä korvaus ole ensisijainen vaihtoehto. Tavoitteena on aina mahdollistaa perhehoitajan vapaa sijaishoitajan avulla.

Lapsen vierailut biologisten vanhempien luona eivät ole perhehoitajan vapaata, vaan lapsen yhteydenpitoa läheisiinsä. Lapsen ja hänen läheisten ihmisten tapaamisten aikana perhehoitajalla tulee olla valmius ottaa lapsi takaisin, mikäli vierailu päättyy odottamattomasti. Mikäli lapsen viettämä aika biologisilla sukulaisilla katsotaan sijaishoidoksi, tulee mahdollisen sijaishoidon keskeytymisen varalle rakentaa oma suunnitelma (esim. laitospaikka, toinen sijaisperhe).

Mikäli lapsi viettää paljon aikaa omassa läheisverkostossaan, on hyvä huomioida, kuinka paljon lapsi viettää aikaa perhehoitopaikan ulkopuolella.

Vastaanottoperhesijoituksissa vapaapäivien hoitopalkkio maksetaan sijoituksen päätyttyä. Hoitopalkkio maksetaan kahdelta vuorokaudelta sellaisilta kuukausilta, joina perheessä on ollut lapsi/lapsia vähintään 14 vuorokautta kalenterikuukaudessa. Maksettavat vapaan korvaukset ovat lapsikohtaisia.

Päivystävällä vastaanottoperhehoitajalla vapaapäivien hoitopalkkio maksetaan kuukausittain. Hoitopalkkio maksetaan kahdelta vuorokaudelta sellaisilta kuukausilta, joina perheessä on ollut lapsi vähintään 14 vuorokautta tai päivystystä kalenterikuukaudessa. Maksettavat vapaan korvaukset ovat lapsikohtaisia.

Perhe perheessä -sijoituspaikkaa tarjoavalle perhehoitajalle maksetaan joko kahden vuorokauden hoitopalkkio kuukausittain tai järjestetään sijaishoito niiltä kuukausilta, jolloin hoitopäiviä on ollut vähintään 14 vuorokautta kuukaudessa.

Jälkihuollon sijoituksissa vapaapäivien hoitopalkkio maksetaan kuukausittain rahana, mikäli perheessä ei ole alle 18-vuotiaita Pihlajan sijoituksessa olevia lapsia. Hoitopalkkio maksetaan kahdelta vuorokaudelta sellaisilta kuukausilta, joina perheessä on ollut jälkihuollon sijoituksessa oleva lapsi/lapsia vähintään 14 vuorokautta kalenterikuukaudessa. Maksettavat vapaapäivät eivät ole lapsikohtaisia.

9.1.1 Sijaishoitaja

Sijaishoitajat toimivat perhehoitoon sijoitetun lapsen hoitajina perhehoitajan lakisääteisen vapaan aikana. Sijaishoitaja voi tulla perhehoitajan tai sijoitetun lapsen luonnollisesta verkostosta. Sijaisperheet voivat myös sijaistaa toisiaan. Perhehoidon vastuutyöntekijät

hoitavat sijaishoitajan valmennuksen ja perheselvityksen sekä hoitopalkkiot ja kulukorvaukset. Sijaishoitajan kustannusten korvaamisessa käytetään tukiperhehoitajan palkkioita ja kulukorvauksia. Perhehoitoyksikkö Pihlaja pyrkii rekrytoimaan ja välittämään sijaishoitajia perhehoitajien vapaiden mahdollistamiseksi. Sijaishoitajia koskevat perhehoitolain mukaiset lapsimäärät. Sijaishoitajia sitoo vaitiolovelvollisuus ja asiakirjasalaisuus.

Sijaishoitajaksi ryhtymisen ehdottomat esteet:

- Akuutti/toistuva/pitkäaikainen lastensuojelun asiakkuus
- Akuutti/toistuva/pitkäaikainen päihde- tai mielenterveysongelma perheessä
- Akuutti huoltajuuskiista
- Kriisi omassa elämäntilanteessa
- Vakava sairaus perheessä
- Arjenhallinnan vaikeudet perheessä

Sijaishoitajien toimeksiantosopimukset vapaiden sijaistamisen osalta ovat voimassa toistaiseksi. Sijaishoitosopimus raukeaa, kun sijaishuollon tarve lakkaa. Perhehoitajan vapaiden aikana sijaishoitajalle maksetaan Pihlajan tukiperheiden mukaiset palkkiot ja kulukorvaukset. Sijaishoitajalle ei makseta kulukorvausta, mikäli lapsen hoito tapahtuu sijaisperheen kotona. Sijaishoitajille maksetaan lapsen hakemisesta ja viemisestä tai omasta kulkemisesta sijaisperheeseen aiheutuneet kustannukset, mikäli sijaishoito tapahtuu perhehoitajan kodissa. Sijaishoitajille maksetaan korotettua hoitopalkkiota, mikäli lapsesta maksetaan perhehoitajalle 50 %:n tai 100 %:n erityishoitopalkkiota. Palkkio maksetaan lapsikohtaisesti sijaishoitoperheen toiselle vanhemmalle. Sopimuksen allekirjoittavat molemmat puolisot.

9.2 Perhehoitajan oikeus terveys- ja hyvinvointitarkastuksiin

Päätoimisille perhehoitajille järjestetään mahdollisuus hyvinvointi- ja terveystarkastukseen vähintään joka toinen vuosi. Terveys- ja hyvinvointitarkastukset järjestetään tarvittaessa myös muille kuin päätoimisille perhehoitajille, jos perhehoitajalla ei ole oikeutta muutoin työterveyshuollon palveluihin.

9.3 Perhehoitajien tapaturmavakuutus

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue on vakuuttanut perhehoitajat (mukaan lukien sijaishoitajat) työssä tapahtuvan tapaturman varalta (Perhehoitolaki 20 §, Tapaturmavakuutuslaki 3 §).

Tapaturmavakuutus on voimassa silloin, kun vamma tai sairaus tapahtuu työn suorittamisen aikana tai työstä johtuvista olosuhteista (esim. lapsen hoitotilanteessa perhehoitajan selkä venähtää lasta nostaessa tai perhehoitaja kaatuu kauppareissulla). Perhehoitajan vapaa-ajalla tapahtuneet vahingot eivät kuulu tämän vakuutuksen piiriin.

Mikäli perhehoitajalle tapahtuu työtapaturma, tulee hänen viipymättä heti ensimmäisenä arkipäivänä ilmoittaa tapaturmasta omalle vastuutyöntekijälleen tai Pihlajan päivystyspuhelimeen. Vamman vaatiessa hoitoa, perhehoitajalla on käytettävissä LähiTapiolan kumppanit Terveystalo, Mehiläinen, Pihlajalinna tai Aava. Kiireellisissä tapauksissa voi mennä mihin tahansa päivystävään lääkäriin. Pihlajan verkkosivuilta löytyy tarkempi ohje siitä, miten toimitaan tapaturman sattumisen jälkeen.

9.4 Perhehoitajan sosiaali- ja eläketurva

Perhehoitajalle kertyy maksettavasta palkkiosta eläkettä. Ajantasaisia tietoja löytyy muun muassa perhehoitoliiton verkkosivuilta, omasta työeläkelaitoksesta, eläketurvakeskuksesta sekä KELA:n internet-sivuilta. Perhehoitajan sosiaalietuuksista (esim. sairauspäiväraha, kuntoutustuki, perhehoitajan vanhempainpäiväraha, työttömyysturva) löytyy lisätietoja Perhehoitoliiton internet-sivuilta ja toimeksiantosuhteisen perhehoidon tietopaketesta.

10 Perhehoitajan tuki

Perhehoitoyksikkö Pihlaja ja perhehoidon vastuutyöntekijät vastaavat perhehoitajien lakisääteisestä tuesta lapsen sijoituksen aikana. Tukimuodot voidaan jakaa yksilölliseen tukeen, ryhmämuotoiseen tukeen ja tehostettuun tukeen. Perhehoitoyksikkö Pihlajan järjestämän tuen lisäksi perhehoitajilla on oikeus asuinkuntansa tarjoamiin sosiaalihuoltolain mukaisiin lapsiperheille annettaviin tukitoimiin, kuten kotipalveluun.

10.1 Yksilöllinen tuki pitkäaikaisessa perhehoidossa

Sijoituksen alkaessa perhehoitajalle nimetään perhehoitolain mukainen lapsikohtainen vastuutyöntekijä. Sijoituksen alussa perhettä pyritään tukemaan tiiviimmin. Kahden ensimmäisen sijoitusvuoden aikana tai haastavassa tilanteessa olevaa perhettä tavataan neljä-kuusi kertaa vuodessa perheen tuen tarve huomioiden ja lisäksi pidetään yhteyttä puhelimitse tapaamisten välissä. Jos sijoitus on jatkunut yli kaksi vuotta ja perheen tilanne on vakaa, tukitapaamisia tehdään kaksi, joista toinen on henkilökohtainen tapaaminen ja toinen tukipuhelu.

Tapaamisten välillä vastuutyöntekijä voi pitää yhteyttä perhehoitajaan puhelimitse ja sähköpostilla. Tapaamiset ovat suunnitelmallisia ja tavoitteellisia. Perhehoitajan tuki kirjataan tukisuunnitelmaan, jota arvioidaan säännöllisesti.

Vastuutyöntekijän tarjoaman tuen ohella sijaisperheellä on kontakti lapsen asioista vastaavaan sosiaalityöntekijään ja lapselle järjestetään säännöllisesti asiakassuunnitelmanneuvottelu, johon sijaisperhe osallistuu. Perhehoitajan vastuutyöntekijä osallistuu asiakassuunnitelmanneuvotteluihin tarvittaessa.

Yksilölliseen tukeen kuuluu myös mahdollisuus **mentoriin**. Uudet tai haastavassa tilanteessa olevat sijaisperheet voivat saada koulutetun mentorin tukea. Mentorit ovat pitkään toimineita perhehoitajia. Mentori, sijaisperhe ja vastuutyöntekijä sopivat tavoitteet tuelle sekä sen määrän.

10.2 Ryhmämuotoinen tuki

Perhehoitajalla on velvollisuus osallistua ryhmämuotoisiin tukiin sijoituksen aikana. Ryhmämuotoisen tuen tarvetta arvioidaan tukisuunnitelman yhteydessä. Ryhmämuotoinen tuki täydentää perheelle annettavaa yksilökohtaista tukea.

Työnohjausta tarjotaan Pihlajan alueen perhehoitajille lain mukaisesti. Työnohjaus toteutetaan ryhmämuotoisena ja ryhmän vetää koulutettu ulkopuolinen työnohjaaja.

Teemailtoja järjestetään muutaman kerran vuodessa. Niihin voivat osallistua kaikki Pihlajan alueen perhehoitajat. Niitä pitävät yleensä Pihlajan työntekijät, joskus niissä voi olla myös ulkopuolinen luennoitsija. Iltojen aiheista ja teemoista voi esittää ehdotuksia ja toiveita Pihlajaan tai omalle vastuutyöntekijälle.

Pihlaja järjestää myös **täydennyskoulutusta** perhehoitajille ja **virkestystä** perheille 1–2 kertaa vuodessa. Virkestys voi olla esimerkiksi yhteinen teatteriretki, urheilutapahtuma, huvipuisto, talvirieha, kesäpäivä, pikkujoulu ym.

Ryhmämuotoisista tuista ilmoitetaan Pihlajan uutiskirjeessä, verkkosivuilla ja sosiaalisessa mediassa.

10.3 Tehostettu tuki

Perhehoitajalle voidaan tarjota tehostettua tukea perhetilanteen sitä vaatiessa ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän harkinnan mukaan. Päätöksen tehostetusta tuesta tekee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Tehostetun tuen tavoitteena on turvata sijoituksen jatkuminen.

Tehostettu tuki suunnitellaan yhdessä perhehoitajan oman vastuutyöntekijän kanssa. Tehostettua tukea suunnittelee ja koordinoi sijaisperheen vastuutyöntekijä yhteistyössä perheen ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. Tehostettu tuki on aina määräaikaista ja selkeästi rajattua. Tehostettuun tukeen voivat kuulua tiiviit puhelinkontaktit, kotikäynnit ja tarvittaessa perhekohtainen työnohjaus sekä perhetyö tai kotiapu. Tehostetun tukijakson jälkeen tehdään aina yhteinen arviointi jatkotyöskentelystä.

10.4 Muiden tahojen antama tuki

Perhehoitoliitto ry on perhehoidon asiantuntijajärjestö, jonka toiminnan painopisteitä ovat perhehoitajien ja heidän alueyhdistystensä toiminnan tukeminen, perhehoidon kehittäminen sekä perhehoidosta tiedottaminen. Perhehoitoliitosta tuetaan perhehoitajia mm. neuvonnalla ja konsultoinnilla, järjestämällä vertaisviikonloppuja ja -tapaamisia sekä koulutuksia ja tarjoamalla lakineuvontaa. Perhehoitoliitto toimittaa Perhehoitolehteä, jota lukemalla pysyy mukana perhehoidon ajankohtaisissa asioissa. Perhehoitoliitosta löydät lisätietoa osoitteesta www.perhehoitoliitto.fi.

Perhehoitoliitolla ei ole henkilöjäseniä, vaan jäsenyydestä kiinnostuneet perhehoitajat liittyvän oman alueensa yhdistyksen jäseniksi. **Uudenmaan perhehoitajat ry** toimii Etelä-Suomen alueella ja heidän tarkoituksensa on mm. toimia sijaisperheiden etujen valvojana, edistää jäsenistön virkistys- ja koulutustoimintaa ja toimia yhteistyössä viranomaisten kanssa. Uudenmaan sijaisperheet ry pyrkii tukemaan perhehoitajia ja yhdistyksen verkkosivuilta löytyy tietoa pienryhmistä ja perheiden yhteisistä tapahtumista. Myös muilla alueilla Suomessa on perhehoitajille tarkoitettuja yhdistyksiä.

Sijoitetuille nuorille ja sijaisperheen sijaissisaruksille tarkoitettu Perhehoitoliiton alainen jäsenyhdistys **Sinut ry** (www.sinut.fi) tarjoaa vertaistukea ja vertaistoimintaa 13–25-vuotiaille.

11 Lapsi perhehoidossa

11.1 Lapsen huoltajuus

Huostassa olevan lapsen huoltajia ovat hänen omat vanhempansa, jollei huoltajuudesta ole tehty muuta sopimusta tai oikeuden päätöstä. Lapsen vanhempia tulee kuulla lasta koskevissa ratkaisuissa. Vanhemmalla on huoltajana vireillepano- ja muutoksenhakuoikeus lasta koskevissa päätöksissä, kuten huostassa pidon lopettamisessa tai yhteydenpitoa koskevissa asioissa. Lapsen huoltajalla on oikeus päättää lapsen nimestä, uskontokunnasta ja kansallisuudesta sekä käyttää puhevaltaa kaikissa lapsen omaisuutta ja taloudellisia asioita koskevissa asioissa.

Kiireellisesti sijoitetun ja huostaanotetun lapsen kokonaisvaltainen vastuu hoidon ja huollon järjestämisestä on viime kädessä sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä eli lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä. Perhehoitaja on toimeksiantosopimuksen perusteella lapsen hoitaja ja kasvattaja. Hänellä on oikeus tehdä tavanomaiset päätökset mm. päivähoidon ja koulun arkeen sekä harrastuksiin liittyen. Avohuollon sijoituksissa lapsen asioista päättää lapsen huoltajat tehden yhteistyötä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ja perhehoitajan kanssa.

11.2 Lapsen asioista vastaava työntekijä

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on lapsen perhehoitoon sijoittaneen tahon lastensuojelulain perusteella nimetty työntekijä, joka vastaa lapsen ja hänen perheensä asiakkuudesta. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävänä on huolehtia lapsen osallisuuden toteutumisesta, johon kuuluu mm. antaa lapselle lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden tietoa lapsen omasta ja perheen tilanteesta ja siitä, miksi hänet on huostaanotettu.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävänä on valvoa lapsen edun toteutumista. Hänen tehtäviinsä kuuluu laatia lapsen asiakassuunnitelma sekä arvioida ja tarkistaa siihen perustuvaa muutostyötä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tukee ja auttaa lasta sekä hänen läheisiään lapsen kasvatustehtävässä ja ongelmatilanteiden selvittelyssä. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä valmistelee lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevat asiat sekä arvioi huostassa pidon jatkamisen edellytykset vähintään asiakassuunnitelman tarkistamisen yhteydessä. Hän valmistelee ja tekee lastensuojelun toteuttamiseen liittyvät päätökset sekä vastaa niiden toteutumisesta.

11.3 Sijoitetun lapsen oikeudet

Vastatessaan sijaishuollossa olevan lapsen hoidosta ja kasvatuksesta perhehoitaja hoitaa julkista hallintotehtävää. Hänen tulee osaltaan taata, että sijaishuollossa olevan lapsen perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat. Tässä luvussa käsitellään tarkemmin huostaanotetun lapsen oikeuksia perhehoidossa.

11.3.1 Lapsen etu

Lapsen edun ensisijaisuus velvoittaa kaikkia lapsen kanssa työskenteleviä. Lapsen etu on arvioitava yksilökohtaisesti kyseessä olevan lapsen erityistilanteen ja lapsen erityispiirteiden mukaisesti. Arviointiin vaikuttavat esimerkiksi lapsen ikä ja kehitystaso. Lastensuojelua toteutettaessa lapsen edun arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri vaihtoehdot parhaiten turvaavat lapselle:

- tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin
- läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet
- mahdollisuuden saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaista valvontaa ja huolenpitoa
- taipumuksia ja toivomuksia vastaavan koulutuksen
- turvallisen kasvuympäristön

- ruumiillisen ja henkisen koskemattomuuden
- itsenäistyminen ja kasvamisen vastuullisuuteen
- mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa omissa asioissaan ja
- oikeuden kielelliseen, kulttuuriseen ja uskonnollisen taustan kunnioittamiseen.

11.3.2 Lapsen oikeus suojeluun ja hyvään huoltoon

Lapsella on oikeus hänen hyvinvoinnilleen välttämättömään suojeluun ja huolenpitoon. Lapselle tulee turvata hyvä hoito ja kasvatusta sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito sijaishuollossa. Hänen oikeutensa tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin tulee turvata.

Lapsen hoito, kasvatusta ja valvonta ei saa sisältää lastensuojelulain mukaisia rajoituksia. Lapsella on oikeus saada osakseen ymmärtämystä ja hellyyttä. Lapsen alistaminen, ruumiillinen kurittaminen ja muu loukkaava kohtelu on kielletty. Lapselle tulee olla tarjolla hänen tarpeidensa mukaiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ja muu tuki, joka edistää hänen kuntoutumistaan.

11.3.3 Lapsen osallisuus

Lasten osallisuus tulee nähdä laajana oikeutena osallistua itseä koskevaan päätöksentekoon sekä arjen elämään että palveluihin liittyvissä asioissa. Lapsella on oikeus osallistua iästä riippumatta. Osallisuus päätöksentekoon tarkoittaa tiedon saamisen lisäksi myös lapsen tietoisuutta häntä itseään koskevan tiedon antamisesta muille ja mahdollisuutta osallistua tietojen antamiseen.

Lapsen ja hänen läheistensä osallisuuden turvaaminen perhehoitoa suunniteltaessa ja sen aikana on tärkeää. Lapsen tulee siis saada ikänsä, kehitystasonsa ja toimintakykynsä mukaisesti ja tarvittavin tukitoimin olla mukana tekemässä elämäänsä liittyviä suunnitelmia ja päätöksiä niin, että hänen tahtonsa ja etunsa otetaan huomioon. Lapsella on oikeus ilmaista vapaasti näkemyksensä kaikissa häntä koskevissa asioissa tai olla ilmaisematta. Lasta ei saa painostaa eikä hänen mielipiteisiinsä saa pyrkiä vaikuttamaan.

Perhehoidossa olevan lapsen oikeus osallistua velvoittaa mm. sosiaalityöntekijöitä ja perhehoitajia. Lapsen perhehoito asettaakin perhehoitajalle erityisiä osaamisvaatimuksia myös osallisuuden tukemisen suhteen, sillä lapsen osallisuuden tukeminen linkittyy aina lapsen ikään ja kehitystasoon. Käytännössä tämä tarkoittaa riittävien tietojen omaamista lapsen kehityksestä, asemasta ja oikeuksista sekä lapsen käytettävissä olevista oikeusturvakeinoista.

11.3.4 Lapsen oikeus tietoon ja mielipiteen selvittäminen

Lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle ja nuorelle on annettava tietoa omassa asiassaan. Hänelle on annettava mahdollisuus esittää siinä mielipiteensä. Sijaishuollossa olevalla lapsella on oikeus tavata kahden kesken sosiaalityöntekijäänsä tai muuta lastensuojelun työntekijää ja keskustella asioistaan tämän kanssa. Lapsen mielipide tulee selvittää hienovaraisesti ja siten, ettei siitä aiheudu tarpeettomasti haittaa lapsen ja hänen vanhempiansa tai muiden läheisten ihmisten välisille suhteille.

Sosiaalityöntekijän tulee antaa lapselle tietoa lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden lapsen omasta ja perheen tilanteesta ja siitä, miksi hänet on huostaan otettu ja sijoitettu. Annettavan tiedon tulee sisältää mm., miten yhteydenpito lapsen ja hänen läheistensä välillä järjestetään sekä perheen jälleenyhdistämisen edellytykset ja mahdollisuudet. Selvitys on annettava riittävällä tarkkuudella, jotta lapsi ymmärtää selvityksen sisällön ja merkityksen, ja voi muodostaa asiassa mielipiteen, mutta kuitenkin niin, ettei hänen luottamustaan ja kiintymystään omiin vanhempiinsa tarpeettomasti horjuteta.

Hallintolain mukainen kuuleminen

Lastensuojeluasiassa kaksitoista vuotta täyttänyt voi käyttää puhevaltaa omassa asiassaan huoltajansa tai muun laillisen edustajansa rinnalla. Hän voi vaatia palveluja ja vastustaa häntä koskevia päätöksiä. Hänellä on oikeus tutustua itseään koskeviin asiakirjoihin ja häntä on kuultava todisteellisesti, kun päätöksiä tehdään. Hänelle on myös annettava tieto tehdyistä päätöksistä ja valitusmahdollisuuksista. Kaiken ikäisten lasten mielipide on selvitettävä myös perhehoidossa. Kaksitoista vuotta täyttänyttä lasta tulee kuulla hallintolain mukaisesti mm. tehtäessä seuraavia päätöksiä sijaishuoltoon liittyen:

- päätös lapsen huostaanotosta ja sijaishuoltoon sijoittamisesta
- päätös sijaishuoltopaikan muuttamisesta
- päätös huostassapidon lopettamisesta
- yhteydenpidon rajoittaminen

Kaksitoista vuotta täyttäneellä lapsella on myös itsenäinen muutoksenhakuoikeus hallintotuomioistuimeen mm. edellä mainituista.

11.3.5 Lapsen oikeus läheisiin ihmissuhteisiin ja jatkuvuuteen

Yksi tärkeimmistä perhehoidossa olevan lapsen oikeuksista on oikeus pitää yhteyttä vanhempiin ja muihin hänelle läheisiin henkilöihin. Kyseessä on lapsen oikeus ja sitä voidaan rajoittaa vain lain tarkoittamissa tilanteissa ja silloin kun se on lapsen edun mukaista. Sijaishuollossa olevan lapsen yhteyttä biologiseen perheeseensä sekä muihin lapselle läheisiin ihmisiin, kuten ystäviin, naapureihin ja aikaisempiin hoitajiin, tulisi

kannustaa ja edistää, mikäli se on lapsen suojelun ja edun mukaista. Jos lapsella ei ole yhteyttä perheenjäseniinsä, hänen tulisi saada tietoa heidän tilanteestaan.

Lapsen oikeuteen pitää yhteyttä läheisiinsä liittyy velvoite arvioida säännöllisesti perheen jälleenyhdistämisen mahdollisuutta. Lastensuojelulain mukaan lapsen sijaishuollon asiakassuunnitelmaa laadittaessa ja tarkistettaessa on huomioitava lapsen edun mukaisella tavalla tavoite perheen jälleenyhdistämisestä. Tätä tukee myös velvollisuus laatia vanhemmuuden tukemiseksi erillinen asiakassuunnitelma, ellei se ole ilmeisen tarpeetonta. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän sekä perhehoitajan tulee sijoituksen aikana tehdä yhteistyötä lapsen vanhempien ja huoltajien kanssa. Toisaalta lapsella on oikeus olosuhteiden ja ihmissuhteiden pysyvyyteen sekä jatkuvuuteen, mitkä tukevat hänen hyvinvointiaan. Toistuvat kasvuympäristön muutokset vaarantavat lapsen kehitystä ja kykyä muodostaa kiintymyssuhteita.

Huostassapito tulee lopettaa jo ennen lapsen täysi-ikäistymistä, jos lain mukaista huostassapidon ja sijaishuollon tarvetta ei enää ole. Huostassapitoa ei kuitenkaan saa lopettaa, jos lopettaminen on selvästi vastoin lapsen etua. Arvioinnissa on huomioitava muiden lapsen edun arviointiin vaikuttavien tekijöiden lisäksi mm. sijaishuollon kesto aika sekä lapsen ja sijaishuoltoa antavan välillä vallitsevan kiintymyssuhteen laatu. Jos perheen jälleenyhdistämiseen päädytään, se tulee tehdä harkiten ja suunnitelmallisesti. Suositeltavaa on, että perheen jälleenyhdistämisprosessi tehdään asteittain ja että lapsi voi halutessaan pitää yhteyttä sijaisperheeseen tai perhekotiin jälleenyhdistämisen jälkeen.

11.3.6 Lapsen oikeusturva

Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on keskeinen rooli lapsen sijaishuollon aikaisen hyvinvoinnin ja oikeuksien toteutumisessa. Hänen vastuullaan on seurata ja arvioida lapsen sijaishuollon tarkoituksen toteutumista ja vastata siten lapsikohtaisesta valvonnasta. Hänen tai muun lastensuojelun työntekijän on tavattava lapsi asiakassuunnitelmaan kirjattavalla tavalla riittävän usein henkilökohtaisesti. Vastuusosiaalityöntekijän tulee myös avustaa lasta puhevallan käytössä, ohjata hänet tarvittaessa oikeusavun piiriin ja haettava lain edellyttämässä tilanteissa edunvalvojaa käyttämään lapsen puhevaltaa huoltajan sijaista.

11.4 Lapsen kotikunta

Sijoittajakunta pysyy lapsen kotikuntana kiireellisen sijoituksen ja huostaanoton ollessa voimassa. Kun lapsi muuttaa sijaisperheeseen sijoituskunnan ulkopuolelle, merkitään sijaisperheen asuinkunta lapsen muuttoilmoitukseen tilapäiseksi asuinkunnaksi. Perhehoitajan tulee sopia lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa siitä, kuka tekee sijoitetusta lapsesta muuttoilmoituksen ja tämä on tehtävä noin viikon kuluessa muutosta.

11.5 Lapsen päivähoito ja koulu

Sijaisperhe hakee tarvittaessa lapselle päivähoitopaikan asuinkunnastaan. Sijoittava hyvinvointialue maksaa päivähoitopaikan kokonaiskustannukset. Sijoitetulla lapsella on oikeus käydä koulua asuinpaikkakunnallaan, ja kuntien kouluvirastot hoitavat keskenään koulutoimen vastuulla olevat asiat. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä selvittää tarvittaessa lapsen päiväkotij- ja kouluasioita yhteyshenkilöiden kanssa. Lapsen mahdolliset iltapäiväkerhomaksut maksetaan lapsen sijoittavan hyvinvointialueen kautta.

11.6 Lapsen pankkitili

Lapsen huoltajat säilyvät huostaanotosta huolimatta lapsen edunvalvojina (ellei toisin ole määrätty). Käytännössä he voivat nostaa varoja alle 18-vuotiaan lapsensa nimissä olevalta pankkitililtä. Perhehoitaja voi avata omiin nimiinsä tilin, johon hän voi antaa lapselle käyttöoikeuden. 15-vuotta täyttäneillä nuorilla on mahdollisuus avata itselleen tili ja saada pankkikortti ilman huoltajien suostumusta. Tähän tiliin ei vanhemmilla ole käyttöoikeuksia ilman alaikäisen lupaa.

11.7 Lapsen passi ja matkustuslupa

Hakemus huostaanotetun lapsen passista jätetään lapsen asuinpaikkakunnan passiviranomaiselle ja siihen tulee toimittaa liitteeksi lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän lupa passin myöntämiseksi. Poliisiviranomainen selvittää huoltajien kannan lapsen passin hankintaan. Mikäli huostaanotetun lapsen kanssa matkustaa ulkomaille, on lapsen asioista vastaavalta sosiaalityöntekijältä pyydettävä englannin kielellä kirjoitettu lupa siitä, että sijoitettu lapsi saa matkustaa perhehoitajan kanssa tiettyyn maahan tietyinä aikoina. Sijaisperheen tulee ilmoittaa ulkomaanmatkasta lapsen biologisille vanhemmille ja siitä on hyvä käydä yhteistä keskustelua.

11.8 Lapsen vakuuttaminen

Sijoittavalla taholla ei ole lakisääteistä velvollisuutta vakuuttaa sijoitettavaa lasta. Keusote on kuitenkin ottanut tapaturmavakuutuksen Keusoten sijoitetuille lapsille sekä tukiperhelapsille. Vakuutusyhtiö on LähiTapiola. Erillinen ohjeistus tapaturmavakuutuksista on Pihlajan verkkosivujen www.perhehoitoyksikkopihlaja.fi Toimiville perheille -osiossa.

Perhehoitoliitto suosittelee sijaisperheitä ottamaan laajan kotivakuutuksen, johon sijoitettava lapsi liitetään mukaan. Tällöin myös sijoitettavan lapsen omaisuus on mukana perheen kotivakuutuksessa. Sijaisperheen on hyvä ottaa yhteyttä omaan vakuutusyhtiöönsä ja tarkistaa, tuleeko sijoitettavan lapsen tiedot olla mukana vakuutussopimuksessa. Sijaisperhe voi myös vakuuttaa erikseen omistamiaan arvokkaampia esineitä vahingon varalle. Pihlaja ei korvaa lapsen aiheuttamia omaisuusvahinkoja. Mahdollisen lapsen aiheuttaman vahingon vahingonkorvausvastuuta

selvitettäessä tarkastellaan perhehoitoon sijoitetun henkilön vastuuta aiheuttamastaan vahingosta, perhehoitajan vastuuta ja valvontavelvoitetta hoidossaan olevan henkilön aiheuttamasta vahingosta sekä sijoittajan vastuuta perhehoidon järjestäjänä. Koulussa, päiväkodissa yms. tapahtuneet lapsen aiheuttamat vahingot korvataan (mikäli eivät mene näiden paikkojen vakuutuksiin), koska perhehoitaja ei voi suorittaa valvontavelvoitetta näissä paikoissa. Vahingonkorvausta voidaan myös sovitella, jos korvausvelvollisuus harkitaan kohtuuttoman raskaaksi ottaen huomioon vahingon aiheuttajan ja vahingon kärsineen varallisuus ja muut olosuhteet.